

Crucea lui Gheorghe Lupșor din Turdaș

Impresionantă și atipică. Astfel ar putea fi caracterizată o altă cruce plasată în cimitirul din jurul Bisericii Ortodoxe „Pogorârea Sfântului Duh” din satul Turdaș. Bogat ornamentată pe toate suprafețele sale, cu forme și motive destul de rar întâlnite pe crucile din cimitirele satești chiar și pentru această categorie a crucilor de eroi, este ridicată din piatră locală, foarte probabil provenind din carierele de dincolo de Mureș, din zona localității Bobâlna. Acest fapt a condus în timp la deteriorarea în special a inscripțiilor din registrul principal, ceea ce a determinat urmașii să amplaseze la un moment dat o placă de marmură albă peste o parte a textului inițial, astfel încât acum se pot descifra clar doar următoarele cuvinte: „GHEORGHE LUPȘOR / ÎN ETATE DE 29 ANI / CĂZUT CU ONOARE / ÎN RĂZBOIUL DIN 1917”.

Cu siguranță, textul inițial a fost mult mai amplu și realizat prin cioplire cu o scriere caligrafică, după cum se poate constata și din epitaful aflat mai jos, descifrabil parțial: „[...] e o taină / Viația lui e vis / Sufletelor blânde / Ceriul e deschis! // Împărăția cerească / e [...]”.

Așa cum spuneam, dimensiunile și ornamentația sunt impresionante, însă ceea ce atrage în special atenția asupra sa este modul în care a fost amplasat brațul scurt al crucii ce se regăsește în partea superioară a monumentului: puțin în diagonală. Această caracteristică atipică o face extrem de greu încadrabilă în vreo tipologie, căci deși ne conduce oarecum spre crucile slave, în același timp diferă foarte mult de ele. Posibil să existe mai multe asemenea exemplare de cruci, dar momentan nu le-am putut identifica. Cu o sigură excepție: fotografia unei cruci de lemn, având un singur braț oblic, amplasată undeva prin Munții Ural în memoria românilor căzuți pe fronturile din Rusia în timpul retragerii prin Siberia. Din păcate, dimensiunile reduse ale respectivei fotografii nu ne-au permis până acum să descifrăm în totalitate textul.

Revenind la crucea ridicată în memoria eroului Gheorghe Lupșor din Turdaș, trebuie subliniat încă o dată faptul că atât cele trei registre ale monumentului propriu-zis, cât și soclul pe care acesta se sprijină sunt bogat și divers ornamentate cu motive care țin în special de cultul eroilor: cunună de lauri, sceptru și stilizarea unui pergament (pe care se regăsește practic textul), o inimă împlântată într-o ancoră și frunze de acant, dar și alte motive geometrice și florale. Toate acestea fac din crucea tânărului mort pe front la 29 de ani una dintre cele mai spectaculoase monumente de acest gen din Ținutul Orăștiei.

Dr. Daniel I. Iancu
Cercetător științific III